

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

А.О. Степаник,

Київський національний торговельно-економічний університет

Комерційні банки – активні інституційні учасники ринку цінних паперів. Вони виступають у ролі емітентів, інвесторів, фінансових посередників та інфраструктурних учасників ринку, займаються професійною та непрофесійною діяльністю з цінними паперами. Проте доцільність та ефективність операцій комерційного банку з цінними паперами значною мірою залежить від наявності достатньої, достовірної та оперативної інформації про дану сферу фінансового ринку. У зв'язку з цим для комерційного банку, як учасника фондового ринку, значне місце посідає вивчення інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення операцій з цінними паперами.

При проведенні операцій на фондовому ринку банк використовує інформацію, що може класифікуватись за:

- сферою формування;
- джерелами утворення;
- часом отримання;
- станом обробки;
- достовірністю інформації;
- корисністю використання;
- способом відображення;
- формою зберігання;
- достатністю інформації;
- характером;
- стабільністю використання;
- напрямком руху інформації.

За сферою формування інформаційно-аналітичне забезпечення поділяється на внутрішню та зовнішню інформацію. Внутрішня інформація – це інформація, що формується всередині банку. Прикладом такої інформації може виступати звітність про стан портфеля цінних паперів банку, внутрішні положення банку про організацію операцій з цінними паперами, технологічні карти, планові документи тощо. Зовнішня інформація утворюється за межами кредитної установи та надходить у банк ззовні. До зовнішньої інформації належать законодавчо-правові документи, нормативно-довідкова інформація, повідомлення в засобах масової інформації, рекламні проспекти тощо.

Інформація за джерелами утворення класифікується на правову, директивну, довідкову, планову та фактографічну. Джерелами правової та директивної інформації є закони, положення, інструкції та листи щодо порядку здійснення операцій банку з цінними паперами, які прийняті законодавчими та виконавчими органами. Основні нормативно-правові документи, що регулюють діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів, представлені в табл. 1.

Огляд основних законодавчих актів і нормативних документів, які регулюють діяльність комерційних банків на фондовому ринку

№ пор.	Назва нормативно-правового документа	Дата прийняття і ким затверджено	Стислий зміст нормативно-правового документа
1	Закон України “Про цінні папери та фондову біржу”	Прийнятий Верховною Радою України від 18.06.91 № 1202-XII зі змінами та доповненнями	Регулює поняття, види, статус, характеристики об’єктів та суб’єктів ринку цінних паперів. Визначає умови і порядок випуску, придбання, викупу, продажу, ліквідації цінних паперів
2	Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”	Прийнятий Верховною Радою України від 30.10.96 № 448/96-ВР зі змінами та доповненнями	Визначає правові засади державного регулювання ринку цінних паперів та державного контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних в Україні
3	Закон України “Про банки і банківську діяльність”	Прийнятий Верховною Радою України від 07.12.00 № 2121-III-ВР	Регламентує структуру банківської системи, економічні, організаційні та правові засади створення, діяльності, реорганізації та ліквідації банків
4	Основні напрямки розвитку фондового ринку України на 2001-2005 рр.	Схвалено Указом Президента України від 26.03.01 № 198/2001	Визначає цілі, завдання та подальший розвиток фондового ринку України і розвиток законодавства України про цінні папери
5	Положення “Про порядок розрахунку резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами”	Затверджено Постановою Правління НБУ від 30.12.99 № 629 зі змінами та доповненнями	Регулює порядок визначення банками України розрахункової суми резерву на відшкодування можливих збитків від операцій з цінними паперами сторонніх емітентів
6	Положення “Про порядок здійснення установами банківської системи операцій на ринку ОВДП”	Затверджено Постановою Правління НБУ від 22.03.00 № 116	Визначає види операцій, які можуть виконувати комерційні банки з ОВДП та порядок їх проведення на первинному та вторинному ринках
7	Положення “Про операції банків з вексями”	Затверджено Постановою Правління НБУ від 28.05.99 № 258 зі змінами та доповненнями	Регулює загальні умови, правила і порядок проведення банками на території України операцій з вексями

№ пор.	Назва нормативно-правового документа	Дата прийняття і ким затверджено	Стислий зміст нормативно-правового документа
8	Положення щодо організації діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів	Затверджено рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 18.05.99 № 104	Регламентує питання організації діяльності комерційних банків щодо здійснення ними різноманітних видів професійної діяльності на ринку цінних паперів
9	Інструкція з бухгалтерського обліку операцій комерційних банків з векселями	Затверджено Постановою Правління НБУ від 08.06.00 № 234	Визначає порядок обліку установами комерційних банків України кредитних, торговельних, гарантійних, розрахункових, комісійних і довірчих операцій банків з векселями
10	Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків	Затверджено Постановою Правління НБУ від 31.12.97 № 466 зі змінами та доповненнями	Регламентує порядок обліку банками операцій з придбання, продажу, рефінансування, розміщення та випуску цінних паперів

Планова інформація міститься в бізнес-планах, бюджетах, інвестиційних проектах тощо. Фактографічна інформація представлена в реєстрах фінансового, податкового, управлінського обліку та позаоблікової інформації (накази, акти ревізій, висновки аудиторської перевірки операцій банку з цінними паперами, протоколи засідань працівників відділу цінних паперів, пояснювальні записки тощо). Облікова інформація, у свою чергу, класифікується за ступенем деталізації на синтетичну та аналітичну економічну інформацію.

Залежно від часу отримання інформація поділяється на оперативну та поточну. Інформація, що відображає теперішній стан ринку цінних паперів, називається оперативною. Поточна ж інформація – це інформація, що характеризує фондовий ринок за певний проміжок часу (наприклад, котировки та індекси цінних паперів за місяць, квартал, рік тощо).

Інформаційно-аналітичне забезпечення за станом обробки розподіляють на первинну та вторинну інформацію. Весь масив інформації про діяльність банку на ринку цінних паперів, який представлений у первинних документах кредитної установи, належить до первинної інформації. У результаті обробки та систематизації первинної інформації формується вторинна інформація. У свою чергу, вторинна інформація поділяється на проміжну та результативну.

За способом відображення розрізняють текстову, цифрову, графічну (схеми, діаграми, графіки тощо), аудіо- та відеоінформацію. Враховуючи спосіб відображення, інформація про здійснення операцій банку з цінними паперами може зберігатись на паперовому носії, аудіо- та відеокасетах, дискетах та дисках тощо.

Залежно від характеру дії інформація поділяється на рекомендовану та нормативну. Рекомендована інформація відображає плани банку щодо розвитку

своєї діяльності на ринку цінних паперів, які можуть коригуватись у подальшому залежно від ситуації на фондовому ринку. Нормативна інформація – це правила та норми, яких банк повинен дотримуватися в обов'язковому порядку незалежно від ринкової ситуації.

За стабільністю використання інформацію поділяють на постійну та змінну. Дані про діяльність банку на фондовому ринку, які без змін постійно використовуються кредитною установою протягом декількох звітних періодів (місяць, квартал, рік) належать до постійної інформації. Якщо ж даній інформації притаманні зміни у звітному періоді, тоді вона характеризується як змінна.

За напрямком руху інформації відносно банківської установи розрізняють вхідне та вихідне інформаційно-аналітичне забезпечення. Наприклад, річний звіт банку, надрукований у засобах масової інформації, належить до вихідної інформації, а нормативні документи законодавчих органів – вхідна інформація.

Таким чином, оптимальна структуризація інформаційно-аналітичного забезпечення за різними критеріями фондової діяльності кредитної установи дозволить більш ефективно здійснювати управління операціями з цінними паперами.